

هرزه‌نگاری: چالشی فراروی تربیت جنسی از دیدگاه اسلام

ایراندخت فیاض*

مریم بختیاروند**

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱۱/۲۴

پذیرش نهایی: ۱۳۹۷/۰۷/۱۸

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی هرزه‌نگاری به‌عنوان یکی از چالش‌های تربیت جنسی در عصر فناوری اطلاعات و راهکارهای اسلام برای مقابله با آن است. برای دستیابی به هدف پژوهش، سه پرسش ذکر شده است: ۱ - هرزه‌نگاری چیست و چه تأثیری روی افراد می‌گذارد؟ ۲ - تربیت جنسی از دیدگاه اسلام چیست؟ ۳ - دین براساس مضامین اسلامی برای پیشگیری از پدیده هرزه‌نگاری چه راهکارهایی را پیشنهاد می‌کند؟ برای پاسخگویی به سؤالات پژوهش از روش توصیفی - تحلیلی استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد هرزه‌نگاری به‌عنوان نمایش تصویری و یا کلامی رفتارهای جنسی با هدف ارضای خواسته‌های جنسی دیگران معرفی شده است. این پدیده، معمولاً به شکل‌های مختلف، از جمله: عکس، داستان، فایل تصویری و انیمیشن‌های کوتاه در اینترنت وجود دارد و به ارضای غیرطبیعی جنسی جویندگان منجر می‌شود. پورنوگرافی، چارچوبی را آماده می‌سازد که فرد از طریق تصاویر، فیلم‌ها و داستان‌های جنسی به تحریک و ارضای جنسی برسد. وب‌گاه‌های اینترنتی، قدیمی‌ترین و رایج‌ترین شکل دسترسی به هرزه‌نگاری در اینترنت محسوب می‌شوند. سه عامل سهولت دسترسی، قیمت و گمنام‌ماندن، اینترنت را به یک نیروی قدرتمند در عرصه تمایلات جنسی تبدیل کرده است. هرزه‌نگاری دارای تأثیرات جسمی و روحی بسیاری است از جمله: رفتار پرخاشگرانه، تکانش‌گری، خصومت به زنان، بی‌بندوباری، تجاوز جنسی، خشونت جنسی، تنوع‌طلبی، خیانت به همسر، ازبین‌رفتن حرمت جنسی محارم، احساس گناه همیشگی و ارتکاب جرائم جنسی علیه کودکان. در اسلام تربیت جنسی عبارت است از مجموعه اقدام‌های تربیتی مربوط به غریزه جنسی، شامل هدایت، کنترل، تعدیل و ضابطه‌مند کردن غریزه جنسی که برای حفظ سلامت جسمی و روانی، عفت و پاکدامنی، شرافت و کرامت انسان به‌کار گرفته است. براساس یافته‌های این پژوهش، روش‌های پیشگیری از هرزه‌نگاری مطابق با مضامین اسلامی را می‌توان در دو حوزه قرار داد: روش‌هایی که در حوزه مفهوم تقوای حضور قرار می‌گیرند و همچنین روش‌هایی که در حوزه مفهوم تقوای پرهیز واقع می‌شوند. راهکارهای مربوط به تقوا،

عبارتند از: ۱ - کنترل حواس، ۲ - آگاه‌سازی، ۳ - عبرت‌آموزی، ۴ - حیا و افزایش ایمان،
۵ - اعمال عبادی. راهکارهای مربوط به تقوای پرهیز، عبارتند از: ۱ - غنی‌سازی اوقات فراغت،
۲ - فراهم آوردن زمینه ازدواج، ۳ - کنترل در دوستی‌ها و معاشرت.
کلیدواژه‌ها: هرزه‌نگاری؛ تربیت جنسی؛ پورنوگرافی

این مقاله مستخرج از رساله دکتری تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی (ره) است
* نویسنده مسئول: دانشیار گروه تعلیم و تربیت اسلامی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه
iranfayaz@yahoo.com علامه طباطبائی (ره)
** دانشجوی دکتری تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی (ره)
maryambakhtiarvand@yahoo.com

مقدمه

تغییرات جهان امروز و پیشرفت فناوری اطلاعات، تغییرات گسترده‌ای در زندگی انسان داشته است. عصر ارتباطات و فناوری با تمام امکانات خود و پیشرفت‌هایی که همراه داشته، باعث ایجاد بحران‌هایی نیز شده است. ما امروزه در عصر ارتباطات، شاهد وسایل ارتباط جمعی پیشرفته‌ای چون ماهواره و اینترنت هستیم که هرکدام، انحرافات را همراه دارند. مزایای فناوری اینترنت به‌طور گسترده‌ای تبلیغ شده است، اما نگرانی درمورد خطرات بالقوه در ارتباط با استفاده از اینترنت وجود دارد؛ یکی از این بحران‌های اخلاقی، رواج یافتن و دیدن تصاویر غیراخلاقی و مستهجن است.

اکنون بیشتر جوامع امروزی با بحران اخلاقی روبه‌رو هستند. این موضوع به‌خصوص درمورد مسائل جنسی، کاملاً مشهود و آشکار است؛ به‌گونه‌ای که به‌دغدغه‌ای همگانی تبدیل شده است. ما هرروزه در روزنامه‌ها با اخبار مربوط به قتل‌های ناموسی و جنایاتی که به‌خاطر مسائل ناموسی صورت گرفته است، روبه‌رو هستیم. تعداد تجاوزات، سوءاستفاده جنسی از کودکان و یا کودک‌آزاری و پخش فیلم‌های پورن، روزبه‌روز رو به افزایش است و جدیداً با پدیده جدیدی روبه‌رو هستیم که طی آن موبایل به‌وسیله‌ای برای ترویج و عامل محرک جنسی تبدیل شده است (ربیعی و رضانیا، ۱۳۹۱: ۱).

صنعت هرزه‌نگاری به‌عنوان یکی از چالش‌های دنیای مجازی و فناوری اطلاعات و ارتباطات است که در بستر شبکه اینترنت شکل گرفت. درست پس از تجاری‌شدن اینترنت و شبکه گسترده جهانی در سال ۱۹۹۳، فرایندی شامل تولید، انتشار، ذخیره‌سازی و نمایش موضوعات هرزه‌نگارانه باعنوان سایبرسکس یا هرزه‌نگاری سایبری جریان یافت و هم‌اکنون، هرزه‌نگاری به یکی از آسیب‌های جدی فضای مجازی و عامل ایجاد تشنج در فضای اخلاقی جامعه مبدل شده است (مک‌موردو^۱، ۱۹۹۷، به‌نقل از لو و وی^۲، ۲۰۰۵: ۲۲۳). برخی از پژوهشگران، عادت بیمارگونه دیدن عکس یا فیلم‌های پورن را با مصرف موادمخدر مقایسه می‌کنند و مدعی هستند که دیدن صفحات پورنو در اینترنت، تفاوتی با استعمال موادمخدر ندارد. این پژوهشگران بر این باورند که تنها یک‌بار دیدن تصاویر پورنو برای ابتلا به اعتیاد کافی است؛ چراکه کاربر به تمایلات جنسی

1 - McMurdo

2 - Ven - Hwei Lo & Ran Wei

انحرافی که از وجود آنها بی‌اطلاع بوده است، بی‌می‌برد (نجفی علمی، ۱۳۸۹: ۴۴). از آنجا که انگیزه جنسی، یکی از انگیزه‌های نیرومند و حساس انسان است و در حیات روانی و جسمانی، تأثیرات غیرقابل‌انکاری دارد و بسیاری از اعمال و رفتار و حتی بیماری‌های جسمانی و روانی انسان از این انگیزه مایه می‌گیرد، اگر پرورش عاقلانه و درستی داشته باشد، زندگی را قرین خوشی و آسایش می‌گرداند و اگر در طریق افراط و تفریط واقع شود، ممکن است صدها ضایعه جسمانی و روانی همراه داشته باشد و زندگی دنیا و آخرت انسان را تباہ کند (رهنما، علین و محمدی، ۱۳۸۶: ۱۰۶).

در آموزه‌های اسلامی همیشه نگاه به نامحرم و تصاویر مستهجن، قبیح و زشت شمرده شده و انسان را از این کار نهی کرده است. رسول خدا(ص) می‌فرماید: از نگاه‌های زیادی و بی‌فایده پرهیزید، زیرا تخم هوس را (در دل) می‌پاشد و موجب غفلت می‌شود^۱.

مدت‌هاست که دین، نقش قوی در مخالفت سیاسی و اجتماعی با هرزه‌نگاری ایفا کرده است. اکثر مذاهب، اصول تنظیم رفتار جنسی دارند که معمولاً به روابط جنسی محافظه‌کارانه منجر می‌شود. کسانی که بیشتر درگیر فعالیت‌های مذهبی هستند، نسبت به کسانی که کم‌تر در چنین فعالیت‌هایی شرکت می‌کنند، مصرف پورنوگرافی آنها کم‌تر است. مشارکت بیشتر در دین با افزایش خودتنظیمی و کنترل خود در رابطه است که می‌تواند به مقاومت بهتر نوجوانان در برابر وسوسه شرکت در رفتارهای نامشروع از جمله استفاده از پورنوگرافی منجر شود. علاوه بر این، نگرش نوجوانان نسبت به تمایلات جنسی به احتمال زیاد با تلاش پیشوایان روحانی و دیگر مقامات دینی و مذهبی که در مورد خطرات پورنوگرافی و فعالیت جنسی زود هنگام صحبت می‌کنند شکل می‌گیرد. جوامع مذهبی، درجه‌ای از کنترل اجتماعی در برابر روابط جنسی اعمال می‌کنند (راسموس و بیرمن^۲، ۲۰۱۶: ۱۹۲).

هدف اسلام، پرورش، تعدیل و جهت‌دهی غریزه جنسی است نه پروردن و اوج دادن آن (فرمی‌هنی فراهانی، ۱۳۸۳: ۱۷). در تربیت اسلامی همیشه به پرورش عاقلانه این نیاز، توجه شده است، در صورتی که پدیده هرزه‌نگاری باعث برانگیختن نیاز جنسی می‌شود. در این مقاله مسئله اصلی این است که هرزه‌نگاری به‌عنوان یکی از چالش‌های دنیای مجازی شناخته شود و برای

مقابله با آن باتوجه به تربیت اسلامی، راهکارهایی ارائه شود.

سؤالات پژوهش

سؤال اصلی پژوهش عبارت است از:

چالش تربیت جنسی در عصر فناوری اطلاعات و راهکارهای اسلام برای مقابله با این چالش

چیست؟

سؤالات فرعی پژوهش عبارتند از:

هرزه‌نگاری چیست و چه تأثیری بر افراد می‌گذارد؟

تربیت جنسی از دیدگاه اسلام چیست؟

دین براساس مضامین اسلامی برای پیشگیری از پدیده هرزه‌نگاری چه راهکارهایی را پیشنهاد

می‌کند؟

پیشینه پژوهش

نتایج پژوهش راسموس و بیرمن (۲۰۱۶: ۲۰۰) یک ارتباط روشن، بین حضور مذهبی و مصرف پورنوگرافی نشان می‌دهد. میان نوجوانانی که به‌طور منظم در مراسم مذهبی شرکت کرده‌اند در سراسر دوران نوجوانی، مصرف کم‌تر پورنوگرافی مشاهده شده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد رابطه معکوس بین حضور مذهبی و مصرف پورنوگرافی برای پسران نسبت به دختران، قوی‌تر است.

میچل، ولاک و فنکلهور^۱ (۲۰۰۷: ۱۲۴) معتقدند سه عامل ممکن است با افزایش در معرض قرارگرفتن ناخواسته به پورنوگرافی در ارتباط باشد، عامل اول افزایش استفاده از اینترنت میان جوانان است. دسترسی به اینترنت خانگی از ۷۴ درصد به ۹۱ درصد افزایش پیدا کرده است و دسترسی به اینترنت مدرسه از ۷۳ درصد به ۹۰ درصد افزایش یافته است. عامل دوم، تغییرات فناوری در پنج سال گذشته است، مانند افزایش اندازه درایوهای سخت و حافظه کامپیوتر، قابلیت اتصال به اینترنت پرسرعت و عکاسی دیجیتال، همچنین افزایش ظرفیت رایانه برای دریافت، ذخیره

1 - Mitchell, Wolak & Finkelhor

و انتقال تصاویر. عامل سوم بازاریابی تهاجمی سایت‌های پورنوگرافی آنلاین است. فن‌های بازاریابی شامل ابزارهای تبلیغاتی مزاحم و نرم‌افزارهای جاسوسی که میان چیزهای دیگر مخفیانه نصب می‌شوند و کاربران ناشناس را به سایت‌های مبتذل هدایت می‌کنند، همچنین نصب لینک غیرمجاز پورنوگرافی در وب‌گاه‌های مشروع. که این نوع نرم‌افزار، پنهانی است و اغلب با انواع فایل‌های دانلود بازی جوانان و سایت‌های دیگری که جوانان به‌طور مکرر از آن استفاده می‌کنند، وارد دستگاه آنها می‌شود.

نتایج پژوهش سودین، آکرمن و پریب^۱ (۲۰۱۱: ۷۸۵) نشان داد، هرزه‌نگاری میان پسران نسبت به دختران شایع‌تر است. کاربران مردی که به‌طور مکرر از مطالب و محتوای پورنو استفاده می‌کنند، می‌پندارند که هرزه‌نگاری می‌تواند زندگی جنسی مردم را به یک درجه بالاتر بهبود دهد. حس کنجکاوی و تحریک جنسی، شایع‌ترین دلایل دسترسی به وب‌گاه صریح جنسی بوده است. کاربرانی که به‌طور مکرر تمام اشکال پورنوگرافی را مشاهده می‌کنند بویژه، اشکال پیشرفته‌تر و یا منحرف‌تر پورنوگرافی مانند پورنوگرافی خشونت‌آمیز، پورنوگرافی حیوانات و پورنوگرافی کودکان، ممکن است تمایل بیشتری به شکستن قوانین یا شرکت در فعالیت‌های ضداجتماعی داشته باشند. استفاده از پورنوگرافی آنلاین با برقراری رابطه جنسی آسان‌گیر و پذیرش بالاتری از آزار و اذیت جنسی همراه بوده است. سطح بالای میل جنسی ممکن است به مصرف پورنوگرافی منجر شود و ممکن است به‌نوبه خود به تشدید بیشتر میل جنسی منجر شود.

نتایج پژوهش بروک و هرناوندز^۲ (۲۰۰۹: ۱۸۳) حاکی بر این است که تعداد قابل توجهی از کاربران سایت‌های هرزه‌نگارانه کودک، مرتکب آزار جنسی با کودکان شده‌اند که تاکنون توسط پلیس کشف نشده است.

پورخاتون (۱۳۹۱: ۱۳) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که هرزه‌گردی را نمی‌توان پدیده‌ای قابل کنترل با نظارت‌های کامل محسوب کرد، اما برخی هنگام مواجهه در برابر این پرسش که چرا هرزه‌گردی می‌کنند، آن را یک امر شخصی می‌دانند. همچنین هر میزان که کنترل‌های تنبیهی افزایش می‌یابد، میل به پنهان‌کاری این مسائل بیشتر می‌شود. در واقع در حیطه مقابله با این پدیده، هیچ عاملی جز پایبندی شخصی افراد به اصول و اخلاقیات نمی‌تواند

1 - Svedin, Akerman & Priebe

2 - Bourke & Hernandez

به صورت کامل و مؤثر در مهار این معضل، نقش ایفا کند. مسئولیت‌پذیری دولت در سیاست‌گذاری علمی، کارشناسانه و همه‌سونگر و بهره‌گیری از تمام توان علمی کشور، شرط اصلی تحقق بیشترین منافع و کم‌ترین آسیب‌ها از فضای مجازی در ایران است. برای جلوگیری از اثرات مخرب ارتباط با پایگاه‌های ضداخلاقی باید به سمتی حرکت کنیم که سایت‌های مفید، جذابیت پیدا کند.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع تحقیقات کیفی است و روش تحقیق مورد استفاده در آن، توصیفی - تحلیلی است. روش تحلیلی را می‌توان به صورت یک پیوستار در نظر گرفت که با توصیف آغاز و به تحلیل و نقد می‌انجامد. در قسمت توصیفی، به توصیف پدیده و موضوع مورد بررسی به همان صورتی که در منابع وجود دارد، پرداخته می‌شود. روش تحلیل به یک معنا ناگزیر از توصیف مفهوم‌ها و برشمردن ویژگی‌های اصیل آن مفهوم‌هاست. این امر می‌تواند با استفاده از روش تحلیل پاره‌پاره یا روش توصیف جامع از زبان که طی آن به قصد کشف جغرافیای منطقی مفهوم‌ها، شبکه مفهومی و روابط مفهوم‌ها با یکدیگر بررسی می‌شود، انجام گیرد و به روشن‌بینی تفکر بینجامد. در این پژوهش از روش تحلیل زبانی و مفهومی در قلمرو اسلامی استفاده شد. بنابراین، می‌توان آن را نمونه‌ای از تحلیل در زبان رسمی و فنی محسوب کرد (باقری، سجادیه و توسلی، ۱۳۸۹: ۱۳۴). به دلیل اینکه، راهکارهای مقابله با هرزه‌نگاری، با استفاده از تحلیل متون اسلامی انجام پذیرفته است، می‌توان آن را نمونه‌ای از تحلیل در زبان رسمی و فنی محسوب کرد، زیرا بررسی این مفهوم در دیدگاه خاصی یعنی دیدگاه اسلام، مورد نظر است.

در این پژوهش عمده منابع مورد استفاده، قرآن و تفاسیر آن و روایات مرتبط با تربیت جنسی بوده است. همچنین سعی شد بیشترین منابع موجود کتابخانه‌ای شامل کتاب‌ها، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها، متون کنفرانس‌های علمی و منابع الکترونیکی در زمینه هرزه‌نگاری و تربیت جنسی، گردآوری و سپس طبقه‌بندی شود. و در ادامه با نگاهی تحلیلی - استنباطی، راهکارهایی اسلامی برای مقابله با هرزه‌نگاری ارائه شود.

یافته‌های پژوهش

هرزه‌نگاری (پورنوگرافی)

هرزه‌نگاری به‌عنوان نمایش تصویری و یا کلامی رفتارهای جنسی با هدف ارضای خواسته‌های جنسی دیگران معرفی شده است. این پدیده، معمولاً به شکل‌های مختلف، از جمله عکس، داستان، فایل تصویری و انیمیشن‌های کوتاه در اینترنت وجود دارد و به ارضای غیرطبیعی جنسی مراجعه‌کنندگان منجر می‌شود (بن‌شاپ^۱، ۱۳۸۴: ۴۲). فرد به تماشا و یا خواندن محتوای نامناسب اعتیاد رفتاری پیدا می‌کند و با تحریک‌شدن نیاز جنسی‌اش سعی در ارضای آن به‌صورت غیرطبیعی و خارج‌ازعرف و شرع دارد.

پورنوگرافی، چارچوبی را آماده می‌سازد که فرد از طریق تصاویر و فیلم‌ها و داستان‌های جنسی به تحریک و ارضای جنسی برسد. معمولاً این تصاویر حاوی روش‌های انحرافی ارضای جنسی هستند. پورنوگرافی اگرچه در قوانین بین‌المللی و در غرب محکوم نشده و به‌عنوان یک صنعت، آزاد است، اما متخصصان رسانه‌ها و روان‌شناسان و جامعه‌شناسان بسیاری بر خطرات این موضوع تأکید کرده‌اند (ربیعی و رضایا، ۱۳۹۱: ۶۶). هیجان جنسی شدیدی که پورنوگرافی در پی دارد، باعث می‌شود که فرد معتاد به آن از هرروشی برای تماشای اینگونه محتواها استفاده کند و بیشتر وقت و زمان خود را صرف تماشای آن کند و در بیشتر مواقع ترجیح می‌دهد تنها باشد تا اینکه به‌تدریج منزوی می‌شود و درصورت عدم دسترسی به این‌گونه محتویات، احساس استرس و نگرانی می‌کند.

در حوزه توزیع و استفاده از پورنوگرافی می‌توان به ابزار متعددی اشاره کرد. مجلات، کتاب‌ها، پوسترها، نوارهای ویدیویی، شبکه تلویزیونی، سی‌دی و شبکه‌های رایانه‌ای از مهم‌ترین این ابزار محسوب می‌شوند، اما نکته قابل‌توجه در شرایط حاضر، گستردگی این مقوله در اینترنت است که با جذب جمعیت قابل‌توجهی در فضای مجازی همراه شده است. پورنوگرافی که به اشکال مختلف همچون عکس، داستان، فایل صوتی، فیلم و انیمیشن‌های کوتاه در اینترنت وجود دارد، در جای‌جای این شبکه قابل دسترسی است. حتی در بسیاری از موارد، برخی امکانات همچون گفتگوهای زنده سکسی و یا مشاهده تصاویر زنده، حال‌وهوایی کاملاً طبیعی به این مقوله

داده است (بن‌شاپ، ۱۳۸۴: ۴۳).

انواع هرزه‌نگاری

هرزه‌نگاری، باتوجه‌به روش تهیه، تولید، محتوای محصولات و چگونگی توزیع، به چند دسته تقسیم می‌شود: باتوجه‌به روش تولید، هرزه‌نگاری به دو دسته "هرزه‌نگاری سنتی" و "هرزه‌نگاری مجازی" تقسیم می‌شود. در هرزه‌نگاری سنتی، تصاویر و محتوای هرزه‌نگارانه با استفاده از روش‌های سنتی مانند فیلم، نقاشی، عکس و مجله تهیه می‌شود. با ظهور رایانه امکان تهیه محصولات هرزه‌نگارانه به‌صورت مجازی نیز فراهم شد. محصولات هرزه‌نگارانه باتوجه‌به چگونگی پخش، به دو نوع "هرزه‌نگاری آنلاین یا زنده" و "هرزه‌نگاری آفلاین یا ضبط‌شده" دسته‌بندی می‌شود (نگهی، ۱۳۹۱: ۱۴۱).

امروزه با پیشرفت فناوری، متأسفانه هرزه‌نگاری مجازی بسیار رو به افزایش است. هرزه‌نگاری آنلاین یا زنده که به‌دنبال هرزه‌نگاری مجازی، باب شده است، نوعی از هرزه‌نگاری است که افراد در یک زمان معین می‌توانند به‌طور زنده تصاویر و فیلم‌هایی را که در همان لحظه ضبط می‌شود، مشاهده کنند یا اینکه با شخصی دیگر به‌طور هم‌زمان گفتگوی مستهجن داشته باشند. درحال حاضر، دسترسی به هرزه‌نگاری مجازی بسیار راحت‌تر از دسترسی به هرزه‌نگاری سنتی است.

مطالعات متعدد صورت‌گرفته، حاکی از استفاده روزافزون از سایت‌های اینترنتی مختص به سکس است. برآورد شده است که حدود ۱۲ درصد از سایت‌های اینترنت، حاوی مطالب پورنوگرافی (هرزه‌نگاری) هستند و ۱۳ درصد از جمعیت امریکا به‌طورمنظم به سایت‌های پورنو دسترسی دارند که نزدیک به ۷۵ درصد آنها مرد هستند (تووهیگ و کراسبی^۱، ۲۰۱۰: ۲۸۵).

اینترنت و هرزه‌نگاری

اگرچه نخستین تصاویر اندام برهنه انسان، در نقاشی‌های درون غار و پس از آن در آثار کلاسیک نقاشی‌های یونان، روم، چین و هند باستان به تصویر کشیده شده است، اما پدیده هرزه‌نگاری و تهیه تصاویر هرزه‌نگارانه با تهیه کتابچه‌های آموزش روابط جنسی در اواسط قرن ۱۵ میلادی در چین پا به عرصه وجود گذاشت و با پیدایش رسانه‌های دیداری و شنیداری و گسترش

روزافزون اینترنت و فناوری‌های ارتباطی در دنیای معاصر، رواج بسیار یافته است (نگهی، ۱۳۹۱: ۱۳۵). اگرچه این گونه تصاویر در ابتدا بیشتر جنبه آموزشی داشت، اما اینترنت این بستر را فراهم آورد تا افراد سودجو برای کسب منفعت خود آن را به صورت یک صنعت خطرناک دریاورند. وب‌گاه‌های اینترنتی قدیمی‌ترین و رایج‌ترین شکل دسترسی به هزینه‌نگاری در اینترنت محسوب می‌شوند. از زمان تولد وب در دهه ۱۹۹۰ بستر جدیدی برای انتشار و توزیع محتواهای هزینه‌نگارانه فراهم شد. تا پیش از آن، محتواهای هزینه‌نگارانه در شکل‌های متن، صدا، عکس و فیلم در رسانه‌های متعددی از قبیل کتاب، مجله، نوار ویدئویی، سینما و برخی شبکه‌های محدود تلویزیونی منتشر می‌شدند. آمارها نشان می‌دهد ۱۲ درصد از وب‌گاه‌های اینترنتی محتوای هزینه‌نگارانه دارند (مولایی، ۱۳۸۹: ۳۳). در بعضی از این سایت‌ها حتی محتویات هزینه‌نگارانه به صورت مستقیم ارائه نمی‌شوند، بلکه آنها ظاهری شبیه به سایت‌های معمولی و یا حتی بازی و آموزشی دارند و فرد در مواجهه ابتدایی متوجه چنین محتویاتی نمی‌شود، اما با ادامه فعالیت افراد در این گونه سایت‌ها، پیشنهادهایی مبنی بر عضویت در سایت‌های دیگر یا کلیک کردن روی مطالبی خاص به آنها ارائه می‌شود که سعی دارند با سودجویی از ذهن کنجکاو نوجوان آنها را وارد دنیایی از محتویات هرزه و مستهجن کنند.

اینترنت، ارزان‌ترین، سریع‌ترین و بی‌نام‌ترین منبع برای هزینه‌نگاری است. عاملان هزینه‌نگاری از فروش آنلاین محصولات خود بیش از یک میلیارد دلار درآمد کسب کرده‌اند. ۷۰ درصد کودکانی که تصاویر پورنو را در اینترنت می‌بینند، از طریق کتابخانه‌های عمومی و مدارس به اینترنت دسترسی دارند. آنچه که در مورد اینترنت مهم است، امکانی است که اینترنت در اختیار صنعت پورنوگرافی قرار می‌دهد. در قوانین بین‌المللی، پورنوگرافی کودکان جرم است و معمولاً فیلم‌های مختلف با درجه‌بندی‌های جنسی به فروش می‌روند، اما در فضای اینترنتی این موضوع رعایت نمی‌شود. اینترنت فضای به شدت گسترده و نامشخص و متغیر است و افراد می‌توانند تحت پوشش نام‌ها و فعالیت‌های گوناگونی در اینترنت با ارائه فیلم‌های پورنو به کودکان بپردازند. اینترنت دقیقاً فضای غیرقابل مهار را ایجاد کرده است که بهترین منبع تغذیه تصاویر و فیلم‌ها و مطالب پورنو برای جوامعی است که این مقوله در آنها غیرقانونی است (ربیعی و رضایا، ۱۳۹۱: ۶۶).

امروزه با پیشرفت گوشی‌های هوشمند و دانلود و نصب انواع نرم‌افزارها، هزینه‌نگاری به صورت

خاموش وارد خانواده‌ها شده است. چه بسا افرادی از خانواده هنگامی که در جمع خانواده و در حال صحبت کردن هستند به راحتی از طریق گوشی‌های همراه خود به اینگونه محتویات دسترسی دارند. همچنین در رابطه با فرزندان و به خصوص نوجوانان متأسفانه همین حضور آنان در جمع باعث می‌شود که اعضای خانواده هیچ‌گونه شکمی به آنان نکنند. در حال حاضر کانال‌ها و سایت‌هایی در فضای اینترنت وجود دارد که بلافاصله با عضویت افراد در آنها، محتویات مستهجن را به صورت روزانه برای اعضای خود ارسال می‌کنند و این امر باعث می‌شود که دیدن این‌گونه مطالب برای اعضای آنها به صورت عادت درآید و اگر فردی در ابتدا به خاطر کنجکاوی وارد چنین کانال یا سایتی شده است، به تدریج به این‌گونه محتویات اعتیاد پیدا کند.

کوپر^۱ (۱۹۹۸) سه عامل را توصیف می‌کند که ترکیب آنها با هم اینترنت را به یک نیروی قدرتمند در عرصه تمایلات جنسی تبدیل می‌کند. این عوامل عبارتند از: ۱ - سهولت دسترسی ۲ - قیمت (کم‌هزینه و یا بدون هزینه) ۳ - گمنام‌ماندن (ناشناخته‌ماندن). (کوپر، ۱۹۹۸، به نقل از سودین، آکرمن و پریب^۲، ۲۰۱۱: ۷۷۹).

تأثیرات و پیامدهای هرزه‌نگاری

هرزه‌نگاری دارای تأثیرات جسمی و روحی بسیاری است. حتی کسانی که در ابتدا برای محتوای آموزشی سراغ این‌گونه فضاها می‌روند، احتمال اعتیاد به این‌گونه مطالب و به دنبال آن پیامدهای منفی روانی و جسمی هرزه‌نگاری را تجربه می‌کنند. در این قسمت از نوشتار برخی از پیامدهای هرزه‌نگاری که پژوهشگران مختلفی آنها را بررسی کرده‌اند، اشاره می‌شود.

هرزه‌نگاری دارای اثر منفی بر پسران نوجوان و مردان جوان است؛ به طوری که آنها در معرض خطر بالا برای رفتار پرخاشگرانه هستند. اثرات نامطبوع هرزه‌نگاری عبارتند از تکانشگری^۳، خصومت به زنان و بی‌بندوباری. استفاده بسیار مکرر از پورنوگرافی با نرخ بسیار بالاتر با تجاوز جنسی همراه است. شواهد نشان می‌دهد که هرزه‌نگاری می‌تواند روی خشونت جنسی، نگرش جنسی، ارزش‌های اخلاقی و فعالیت جنسی کودکان و جوانان تأثیر بگذارد (گرین فیلد^۴، ۲۰۰۴: ۷۴۳ و ۷۴۴). تنوع‌طلبی، خیانت به همسر، از بین رفتن حرمت جنسی محارم و احساس گناه

1 - Cooper

2 - Svedin & Akerman & Priebe

3 - Impulsivity

4 - Greenfield

همیشگی، از مهم‌ترین خصوصیات این رفتارهای نوین جنسی می‌باشد (ربیعی و رضانیا، ۱۳۹۱: ۶۹). شواهد نشان می‌دهد که بین مراجعه به سایت‌های پورنوگرافی و ارتکاب جرایم جنسی علیه کودکان، ارتباطی مستقیم وجود دارد.

علاوه بر آسیب‌های مختلف پورنو، ماهیت آن نیز اعتیادآور است، به طوری که امروزه به‌ویژه در غرب مؤسسه‌های مختلفی برای درمان معتادان به سکس و هرزه‌نگاری به فعالیت مشغولند (ملک‌احمدی و قاسمی، ۱۳۹۲: ۲۱۱).

پدیده هرزه‌نگاری تنها به کودکان و نوجوانان آسیب نمی‌رساند. در سال ۲۰۰۰، مجله "بی‌ارادگی و اعتیاد جنسی" در یکی از نسخه‌های خود، به نقل از نویسندگان متعددی اظهار داشته است که اتصال به سایت‌های اینترنتی مختص به سکس و محدود به کاربران خانگی نشده است، بلکه یکی از معضلات محل کار نیز به‌شمار می‌رود (لاسر^۱، ۱۳۸۲: ۲۵). با این حال، این مسئله، معضلی جدی برای کودکان و نوجوانان به‌شمار می‌رود. علاوه بر اتلاف وقت، مهم‌ترین پیامد ناشی از این موارد، بلوغ زودرس جنسی است.

هرزه‌نگاری حق زندگی همراه با کرامت را نقض کرده، دنیای سرشار از شادی و روبه‌تکامل کودکان را به نابودی کشانده و سودی سرشار برای عاملان آن فراهم می‌آورد. علاوه بر این، هرزه‌نگاری ارتباط تنگاتنگی با فحشا، توریسم جنسی و قاچاق کودکان داشته و افزایش سایت‌های تجاری فروش این تصاویر، زنگ خطر شیوع فحشا و قاچاق کودکان را به صدا در می‌آورد (نگهی، ۱۳۹۱: ۱۳۷).

باتوجه به پیامدها و تأثیراتی که در بالا مطرح شد، فرد معتاد به هرزه‌نگاری در هر سن و از هر جنسیتی باشد که سلامت روان او به سرعت رو به کاهش است و با ادامه این رفتار به سلامت جسمی خود و دیگران هم می‌تواند آسیب برساند. فرد معتاد به هرزه‌نگاری نه تنها خود را به سمت نابودی سوق می‌دهد که برای سلامت دیگران و جامعه هم بسیار خطرناک است. چه بسا افرادی باشند که خود از سلامت کامل برخوردارند، اما به دلیل رفتار غیرطبیعی افراد معتاد به هرزه‌نگاری، زندگی آنها با خطراتی تهدید شود و یا زندگی خود را از دست بدهند. بنابراین، فرد معتاد به هرزه‌نگاری برای جامعه هم بسیار خطرناک است.

تربیت جنسی در اسلام

باتوجه به رشد روزافزون پدیده مخرب هرزه‌نگاری اینترنتی در جامعه نوجوانان و جوانان جهان و به تبع آن، ایران، لازم است تا گونه‌ای بازنگری و بازخوانی در آموزه‌های دینی مطابق با تغییرات جهان امروز صورت بگیرد و برای پرداختن به این موضوع باید تربیت جنسی را از دیدگاه اسلام، بررسی کرد.

مربیان، تربیت جنسی از نگاه اسلام را، آشنا کردن فرد با هنجارهای شرعی می‌دانند؛ آن آشنایی که راه پاکدامنی و برخورد مشروع و معقول با شهوت جنسی را نشان می‌دهد. در فرایند تربیت جنسی اسلامی، مربی، کودک را آموزش نظری و عملی می‌دهد. در آموزش نظری، از مفاهیم جنسی و هنجارهای شرعی آنها می‌گوید و در آموزش عملی چگونگی طهارت، غسل جنابت، استبراء و... را آموزش می‌دهد و از آغاز کودکی دوم، بستر و اتاق خواب کودکان را از یکدیگر جدا می‌کند و خود در عمل از هرگونه رفتاری با منشأ جنسی که محل شخصیت اخلاقی و جنسی کودک باشد، پرهیز می‌کند و کودک را نیز از رفتاری که به تحریک احساس جنسی او بینجامد، باز می‌دارد (مدن، ۱۳۸۳: ۱۹۹).

در منابع اسلامی بارها به نیاز جنسی اشاره شده و راهکارهای درست و منطقی برای مهار آن ارائه شده است. نگاه به نیاز جنسی در تربیت اسلامی یک نگاه بینابینی است؛ یعنی نه نیاز جنسی مورد غفلت قرار می‌گیرد که اصلاً به آن توجه نشود و نه توجه افراطی منجر به بی‌بندوباری، مدنظر است.

تربیت جنسی در اسلام عبارت است از مجموعه اقدام‌های تربیتی مربوط به غریزه جنسی، شامل هدایت، کنترل، تعدیل و ضابطه‌مند کردن غریزه جنسی که برای حفظ سلامت جسمی و روانی، عفت و پاکدامنی، شرافت و کرامت انسان به کار گرفته شده است، به نحوی که به رشد و تعالی شخصیت اخلاقی، عاطفی، اجتماعی و فرهنگی او منجر شود. تربیت جنسی در اسلام، مفهوم وسیع‌تری از آموزش جنسی دارد و علاوه بر احساس جنسی، ابعاد مختلف رشد شخصیتی فرد را نیز در نظر می‌گیرد (فرمehنی فراهانی، ۱۳۸۵: ۱۴۵). تربیت جنسی مدنظر اسلام به صورتی است که علاوه بر اینکه انسان از لحاظ رفتارهای جنسی آموزش می‌بیند تا در چارچوب قانونی و اسلامی آن یعنی ازدواج بتواند رفتارهای سالم و صحیح جنسی داشته باشد، بلکه ابعاد شخصیتی و روانی انسان را نیز مدنظر قرار می‌دهد و باعث رشد آنها می‌شود.

پیدایش نیروی جنسی در انسان، تحولی حیاتی است که فرد را برای پذیرش مسئولیت‌های تازه مهیا می‌کند. اسلام این توانایی را ارج می‌نهد و برای بهره‌گیری درست و بهینه از آن، هنجارهایی عرضه می‌کند تا گذشته از به‌کارگیری این نیرو، از بهداشت روانی فرد هم محافظت شود. پاسخگویی درست به این نیاز، خواست اسلام است. هرگاه مسلمانی با عنایت به خواست اسلام، در پی پاسخ به میل جنسی خود برآید، آرامش می‌یابد و بهداشت روانی او تأمین می‌شود. از نگاه اسلام، بهترین راهکار، ازدواج است؛ زیرا ازدواج، فرد را بر نیروی جنسی خود مسلط می‌کند (مدن، ۱۳۸۳: ۲۰۷).

تربیت جنسی در اسلام تا قبل از ازدواج، شامل شناخت و کنترل صحیح نیاز جنسی و بعد از آن شامل پاسخگویی و هدایت آن می‌شود. همچنین اسلام برای کسانی که حتی ازدواج هم نمی‌کنند، راهکارهایی جهت کنترل این نیروی غریزی ارائه می‌دهد.

تربیت جنسی، حوزه وسیعی را دربر می‌گیرد و شامل فعالیت‌های تربیتی‌ای است که از آغاز زندگی، مرحله به مرحله در جهت رشد متعادل و متناسب غریزه جنسی صورت می‌گیرد تا فرد، با وظایف و رفتارهای جنسی آشنا شود و به اهداف تربیتی جنسی (از قبیل: مودت، رحمت و آرامش در زندگی و سلامت روان) برسد و نسل هم تداوم پیدا کند (فقیهی، ۱۳۸۷: ۲۰).

راهکارهای اسلام برای مقابله با هزینه‌نگاری

باتوجه به مفهوم تربیت جنسی در اسلام، هزینه‌نگاری، معضلی فراروی تربیت جنسی اسلامی است، اما برای مقابله با این معضل باتوجه به آموزه‌ها و مضامین اسلامی می‌توان راهکارهایی را ارائه داد. براساس یافته‌های پژوهش، روش‌های پیشگیری از هزینه‌نگاری مطابق با مضامین اسلامی را می‌توان در دو حوزه قرار داد: روش‌هایی که در حوزه مفهوم تقوای حضور، قرار می‌گیرند و روش‌هایی که در حوزه مفهوم تقوای پرهیز، واقع می‌شوند.

تقوا یا حفظ خویشتن، گاهی با دوری‌گزیدن و پرهیز میسر می‌شود. اگر تربیت دینی تنها بر این گونه از تقوا استوار باشد، نوعی تربیت قرنطینه‌ای تحقق می‌یابد که در آن، حفظ افراد، تنها با قرارگرفتن در محدوده‌ای جدا و دور از شرایط منفی، میسر است. در تقوای پرهیز، مرز، صورت مکانی دارد. به عبارت دیگر، در مرز مکانی، فرد را به صورت مکانی و جغرافیایی، از شرایط منفی جدا می‌کنیم، اما تقوا شکل دیگری نیز دارد که می‌توان از آن، به تقوای حضور، در مقابل تقوای پرهیز، یاد کرد. با نظر به خصیصه عصر حاضر و ظهور ارتباطات در شکلی که به نحو روزافزون

گسترده‌تر می‌شود، تقوای پرهیز در برخی قلمروها، اساساً ناممکن می‌شود. فضاهایی که بر ما تحمیل می‌شود، امکان پرهیز را پیشاپیش از ما می‌گیرد، اما تقوای حضور، همچنان در دسترس ماست. به یک معنا می‌توان گفت که تقوای حضور، مفهوم متفاوتی از مرز و مرزگذاری را فراهم می‌کند. در تقوای حضور، مرز، شکل مکانتی می‌یابد. در مرز مکانتی، فرد فاصله مکانی نمی‌گیرد؛ بلکه در عین حضور در مکان، خود را در مرتبت و مکانتی فراتر می‌بیند و به این طریق، از آلودگی شرایط، مصون می‌ماند (باقری، ۱۳۸۸: ۷۷).

در این نوشتار راهکارهای اسلام برای مقابله با پدیده هرزه‌نگاری در دو حوزه مربوط به تقوای حضور و تقوای پرهیز، تقسیم‌بندی شده است.

راهکارهای مربوط به حوزه تقوای حضور

۱ - کنترل حواس

حواس به‌ویژه بینایی، نقش زیادی در تحریک شهوات به‌ویژه شهوات جنسی دارند و از سوی دیگر، قوه بینایی راهی برای ارضای این میل نیز هست. از این رو، اگر انسان چشم خود را مهار کند و هر منظره‌ای را نبیند، بهتر می‌تواند قوه شهویه خود، از جمله شهوت جنسی را کنترل نماید (ثابت، ۱۳۷۹: ۶۰۰).

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ: مردان مؤمن را بگو تا چشم‌ها (از نگاه ناروا) بپوشند.^۱
 وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ: و زنان مؤمن را بگو تا چشم‌ها (از نگاه ناروا) بپوشند.^۲
 امام علی (ع) می‌فرماید: بهترین عامل رویگردانی از خواهش‌ها و امیال، فرو بستن چشم‌هاست.^۳
 امام صادق (ع) نیز می‌فرماید: نگاه به نامحرم، تیری از تیرهای مسموم شیطان است و چه بسا یک نگاه که حسرتی طولانی برجای گذارد.^۴

نگاه، تخم شهوت را در دل می‌کارد و میلی را ایجاد می‌نماید؛ اگر نگاه قطع شود، این میل در همان سطح باقی می‌ماند و ممکن است با مشغول شدن به امور دیگر، کم‌کم از بین برود، ولی اگر نگاه استمرار داشته باشد، میل به تماس و لمس بدن که ارضای زیادتری را به همراه دارد، در انسان

۱- سوره نور، آیه ۳۰

۲- سوره نور، آیه ۳۱

۳- چهل حدیث، نگاه: ۴۵

۴- بحار، ج ۱۰۱: ۴۰

شکل می‌گیرد. در این صورت، اگر زمینه فراهم باشد، فرد، سراغ لمس کردن هم می‌رود (ثابت، ۱۳۷۹: ۶۰۱).

باباطاهر می‌گوید:

ز دست دیده و دل هر دو فریاد *** که هر چه دیده بیند دل کند یاد

بسازم خنجری نیشش ز فولاد *** ز منم بر دیده تادل گردد آزاد

(دوبیتی شماره ۲۳)

اگر چشم که جزء ابزار نفس است، نادرست ببیند و گوشی که از وسائل اوست، نادرست بشنود، نفس را تبدیل به نفس اماره می‌کند که به راحتی دین و ایمان و اخلاق انسان را از بین می‌برد. علاوه بر حس بینایی، حس شنوایی نیز می‌تواند زمینه‌ساز انحراف جنسی شود. موسیقی تأثیرات شوم زیادی برای انسان دارد که از جمله آنها، ایجاد عدم تعادل و توازن بین اعصاب سمپاتیک و پاراسمپاتیک، مرض پارانویا، ضعف اعصاب، هیجان کاذب، ازدست‌دادن نیروی فکری، تهییج عشق و عامل فحش‌بودن و زمینه بی‌عفتی را می‌توان نام برد (میرزاخانی، ۱۳۶۹: ۳۴). موسیقی مطرب که در زبان روایات اسلامی به آن «غنا» گفته می‌شد از آنجاکه در تحریک غریزه جنسی جوان مؤثر است و زمینه‌ساز انحراف جنسی به‌شمار آمده است باید از آن پرهیز شود «الْغِنَاءُ رُفِیَةُ الزُّنَا».

علاوه بر اینکه در فضای مجازی امکان دارد فرد با تصاویر و فیلم‌های غیراخلاقی روبه‌رو شود، داستان‌هایی با مضمون‌های غیراخلاقی شبیه به داستان کوتاه نیز وجود دارد که فرد با خواندن آنها موقعیت توصیف‌شده را در ذهن خود تداعی می‌کند و همین تخیل باعث می‌شود غریزه جنسی فرد تحریک شود و او را به گناه آلوده نماید. اما در حیطه شنوایی بعضی داستان‌ها به صورت صوتی ضبط می‌شوند و در فضای مجازی به راحتی در دسترس عموم قرار می‌گیرند و یا برخی خواننده‌ها به قصد تحریک حس جنسی دیگران از برخی کلمات و ریتم‌های خاص و رکیک در آهنگ‌های خود استفاده می‌کنند. فرد باید هنگام روبه‌رو شدن با چنین موقعیت‌هایی با کنترل خود از دیدن و شنیدن این مضامین غیراخلاقی خودداری نماید و از حضور در چنین موقعیت‌های پرخطری پرهیزد. بنابراین، امروزه با توجه به عصر رسانه‌ها و قدرت تأثیرگذار آنها، باید به فرد آموزش داد که

دست به انتخاب بزند و چشم و گوش خود را از هر آنچه او را به خطا و گناه می‌اندازد، مصون نگه دارد.

۲ - آگاه‌سازی

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ^۱: بگو آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند، تنها خردمندانند که پندپذیرند.

با دقت در آیه فوق معلوم می‌شود که افرادی که نسبت به موضوعات آگاه هستند و در امور تعقل می‌کنند با افرادی که این‌گونه نیستند، تفاوت دارند. آیه فوق در رابطه با موضوع هرزه‌نگاری هم صدق می‌کند، کسانی که نسبت به این پدیده و پیامدهای آن شناخت و آگاهی دارند به خطا نمی‌روند و افرادی که نسبت به این موضوع ناآگاه و نادانند، جزء خطاکارانند.

امام صادق (ع) می‌فرماید: لَسْتُ أُحِبُّ أَنْ أَرَى الشَّابَّ مِنْكُمْ إِلَّا عَادِيَا فِي خَالِنِ: إِمَّا عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ، فَرَطٌ، فَإِنْ فَرَطَ ضَيِّعٌ فَإِنْ ضَيِّعَ أَثِمٌ وَإِنْ أَثِمَ سَكَنَ النَّارَ وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ^۲: برای جوان، نمی‌پسندم مگر این که یا عالم باشد و یا در حال فراگیری علم، اگر چنین نباشد و معرفت صحیح در بین نباشد، جوان در عمل، به کارهای افراطی کشیده می‌شود، هستی خود را تباه می‌سازد و در دوزخ ساکن می‌شود.

از ویژگی‌های عمده انسان، آگاهی او از رفتار خود و برخورداری وی از نیروی تفکر است. انسان می‌تواند از رفتار خود آگاه باشد و در برخورد با مسائل و امور مختلف از نیروی تفکر خود استفاده کند. انسان، پیوسته از نیروی تفکر در برخورد با مسائل استفاده نمی‌کند. گاهی وی به جای تفکر، به تقلید یا عمل کورکورانه یا فعالیت نسنجیده دست می‌زند. رفتار انسان متنوع است. گاهی رفتار انسان به صورت واکنش‌های انعکاسی ظاهر می‌شود. زمانی رفتار انسان نتیجه رشد و تکامل است. در مواردی هم رفتار او آموختنی است (شریعتمداری، ۱۳۹۳: ۲۵).

در برخورد با پدیده هرزه‌نگاری هنگامی که انسان با استفاده از قدرت تفکر خود به تکامل و خودآگاهی برسد و نتایج اعمال و رفتار خود را به صورت عقلانی بسنجد و همچنین در مواقعی که انسان راجع به این پدیده شناخت پیدا کند و در برابر این پدیده آموزش ببیند و بداند که در برخورد با اینگونه محتویات چگونه باید رفتار کند، سراغ هرزه‌نگاری نمی‌رود. اما در صورتی که

۱ - سوره زمر، آیه ۹

۲ - الأملی، طوسی: ۳۰۳؛ بحار الأنوار، ج ۱: ۱۷۰، ح ۲۲

رفتار انسان به صورت تقلیدی و کورکورانه باشد، احتمال به خطر افتن او زیاد است. نظام تعلیم و تربیت با آموزش رفتارهای درست در مواجهه با محتوایات هرزه‌نگارانه و رشد تفکر انتقادی در دانش‌آموزان می‌تواند کمک‌کننده باشد.

متناسب با ظرفیت‌ها و سن کودک، نوجوان و جوان باید آگاهی‌های جنسی متناسب به آنان داده شود تا در ورطه و پرتگاه سقوط قرار نگیرد. آگاهی از عوامل آسیب‌زا و موانع رشد موجود در جامعه، انسان را در پیمودن راه صواب، ایمن می‌سازد. بنابراین، آگاه کردن افراد، به خصوص کودکان و نوجوانان، نسبت به عوامل آسیب‌زا، موجب کاهش تأثیرات مخرب می‌شود و حرکت سالم آنان را در اجتماع بیمه می‌سازد (فرمehنی فراهانی، ۱۳۸۵).

این نکته را باید متذکر شد که افراد معتاد به هرزه‌نگاری خود را از نعمت تعقل که در تمام جنبه‌های زندگی بشر راهگشاست، محروم می‌کنند. همان‌طور که امام علی (ع) می‌فرماید: «هوای نفس، دشمن عقل است. چه بسیار عقلی که اسیر است و هوای نفس، امیر^۱»

۳ - عبرت‌آموزی

روش عبرت‌آموزی، مانع از آن می‌شود که فرد برای کناره‌گرفتن از هر خطایی، خود به ازای آن مجازات بیند. در انبان تاریخ، چنانکه در اطراف ما فراوانند کسانی که هریک، بار خطایی را به دوش کشیده‌اند و می‌کشند تا ما چنین باری را به دوش نگیریم. روش عبرت‌آموزی نیز در قرآن زیاد به کار گرفته شده است (باقری، ۱۳۹۱: ۲۱۹). در عصر ارتباطات و فناوری حال حاضر هیچ خبری بر انسان پوشیده نمی‌ماند و بارها در اخبار و روزنامه‌ها حوادث و فاجعه‌هایی ناشی از سرکشی میل جنسی را شاهد هستیم. خواندن این مطالب و سرگذشت افرادی که دچار این خطا شده‌اند و آینده‌ای که به دست خودشان نابود شده است، می‌تواند انسان به خصوص نوجوانان را هشیار کند تا خطای آنها را تکرار نکنند. در این روش فرد از سرگذشت افرادی که در دام هوا و هوس گرفتار شدند، درس می‌گیرد و از تکرار آن می‌پرهیزد.

در سرتاسر قرآن و احادیث، آیات و روایات زیادی درمورد عبرت‌آموزی از گذشته ذکر شده است. آیات ۸۰ تا ۸۴ سوره اعراف بیانگر این است که قوم لوط به دلیل اینکه دچار هوس و گناه شدند، چه عاقبتی نصیب آنها شد.

۱ - غررالکلم و دررالکلم (۱۳۸۱)، ترجمه مصطفی درایتی، ج ۱، تهران: ضریح آفتاب

سوره اعراف آیه ۸۰ تا ۸۴: وَكُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ (۸۰) إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ (۸۱) وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَنْتَهَرُونَ (۸۲) فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ (۸۳) وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظَرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ (۸۴): و (به خاطر آورید) لوط را، هنگامی که به قوم خود گفت: «آیا عمل بسیار زشتی را انجام می‌دهید که هیچ‌یک از جهانیان، پیش از شما انجام نداده است؟! (۸۰) آیا شما از روی شهوت به سراغ مردان می‌روید، نه زنان؟! شما گروه اسراف‌کار (و منحرفی) هستید! (۸۱) ولی پاسخ قومش چیزی جز این نبود که گفتند: «اینها را از شهر و دیار خود بیرون کنید، که اینها مردمی هستند که پاکدامنی را می‌طلبند (و با ما همصدا نیستند!)» (۸۲) (چون کار به اینجا رسید)، ما او و خاندانش را رهایی بخشیدیم، جز همسرش که از بازماندگان (در شهر) بود. (۸۳) و (سپس چنان) بارانی (از سنگ) بر آنها فرستادیم (که آنها را درهم کوبید و نابود ساخت)، پس بنگر سرانجام کار مجرمان چه شد! (۸۴)

به‌طور کلی در پند و اندرز، در مثل‌ها، در قصه‌ها و در بیان سرگذشت اقوام و ملل، چند چیز مورد نظر است:

- آگاه کردن افراد از آنچه پسندیده یا ناپسندیده است؛
- روشن کردن نقش افراد و مسئولیت آنها در انجام کارها؛
- تجسم آثار و نتایج هر عمل؛
- طرح معیارهای اساسی؛
- ترغیب افراد به تعقل و تفکر درباره داستان‌ها و اقدام به تربیت خود (شریعتمداری، ۱۳۹۳: ۲۱۹).

با ذکر قصه‌های مرتبط با تربیت جنسی و بیان سرگذشت اقوام و مللی که دچار انحرافات جنسی شده‌اند، می‌توان توجه افراد را به اصول و حقایق اخلاقی جلب کرد. در این صورت، پند و اندرز ما جنبه غیرمستقیم پیدا می‌کند و نوجوانان و جوانان راحت‌تر آن را می‌پذیرند.

۴ - حیا و افزایش ایمان

روانشناسان تربیت جنسی، ضمن تأکید بر تربیت جنسی در محیط خانواده، از طریق ایجاد حیا در دختران و پسران در مورد اهمیت پرورش این خصلت در فرزندان می‌نویسند: حیا، ویژگی مهمی از سیمای اخلاقی انسان و مهارت نگهداری خویش‌نوازی در اجتماع، به‌صورت شایسته و تواضع و

خودداری و تحمّل است. حیا، پایه عفت و پاکدامنی است. حیا در گفتار و رفتار و کردار و در طرز لباس پوشیدن انسان ظاهر می‌شود. پرورش این ویژگی مهم را باید خیلی پیش‌تر شروع کرد. برای این منظور، لازم است که شرایط مساعدی را در خانواده به‌وجود آورد. با تشکیل صفت حیا، احساس عمیق احترام و عفت در برخورد با جنس مخالف آغاز می‌شود (فتیهی، ۱۳۸۷: ۲۰۴).

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ^۱: پس یکی از آن دو [زن] در حالی که با حالت شرم و حیا گام برمی‌داشت، نزد او آمد [و] گفت: پدرم تو را می‌طلبد تا پاداش اینکه [دام‌های] ما را آب دادی به تو بدهد. چون نزد او آمد و داستانش را بیان کرد، گفت: دیگر نترس که از آن گروه ستمکار نجات یافتی.

امام علی (ع) می‌فرماید: الْحَيَاءُ يَصْنَعُ عَنِ الْفِعْلِ الْقَبِيحِ^۲. حیا، انسان را از انجام کارهای زشت، باز می‌دارد. هدف حیا این است که انسان توانمندی پیدا کند که خودش از انجام کارهای زشت بازداشته شود و از اینکه بخواهد عمل قبیح را مرتکب شود، شرم نماید.

- خداوند، آدم حیا دار خویشتن دار پاکدامن و بامناعت را دوست دارد^۳.

- حیا و ایمان هر دو به یک ریسمان بسته‌اند، یکی از آن دو چون برود، دیگری نیز به دنبال آن

خواهد رفت^۴.

- حجب و حیا، انسان را از کارهای زشت و ناروا باز می‌دارد^۵.

یکی از راه‌های عمده پیشگیری از انحرافات جنسی جوانان، تقویت حیا و برنامه‌ریزی در جهت پرورش آن است. حیا، احساس شرم از کارهای زشت است. در واقع، حیا عبارت از گرفتگی نفس از زشتی‌هاست و در کودکان اولین چیزی که از قوه فهم آن آشکار می‌شود، حیاست. خدا حیا را در انسان قرار داده است تا از زشتی‌های نفس، کناره‌گیری کند و مانند حیوان نشود. حیا نه تنها عفت جنسی را در انسان تقویت می‌کند، بلکه از انواع انحرافات اجتماعی نیز جلوگیری می‌کند.

۱ - سوره قصص، آیه ۲۵

۲ - الأملی، طوسی: ۳۰۱؛ میزان الحکمه، ج ۳: ۱۳۵۴، ح ۴۵۵۶.

۳ - اصول کافی، جلد ۳: ۱۷۴

۴ - مستدرک، جلد ۸: ۶۶۱

۵ - فهرست غرر: ۸۷

درواقع، هرچه حیا بیشتر باشد، نیروی بازدارنده، قوی‌تر خواهد بود و در نتیجه، احتمال کار قبیح و زشت، کم‌تر است (فرمی‌هنی فراهانی، ۱۳۸۵: ۱۶۳).

بین ایمان و حیا نسبت بسیار نزدیکی وجود دارد، تا آنجا که در بعضی روایات، از حیا به‌عنوان بخشی از ایمان و در برخی به‌عنوان کل ایمان و یا زینت آن نام برده شده است. برای تحقق اصل حیا باید ایمان تقویت شود و هر قدر ایمان انسان تقویت شود، بر عفت و حیای او افزوده می‌شود و بیشتر می‌تواند در برابر شهوت خود، مقاومت کند (ثابت، ۱۳۷۹: ۶۱۳).

حیا شعبه‌ای از ایمان است^۱. هر کس حیا نداشته باشد، ایمان ندارد^۲. ایمان برهنه (و تنها) است و لباسش پرهیزگاری و زینتش حیاست^۳.

۵ - اعمال عبادی

از روش‌های غیرمستقیم تربیت جنسی، «آموزش اعمال دینی» به کودکان است. آشنایی با اعمال دینی و انتظاراتی که خداوند و اولیای الهی از کودک دارند، باعث می‌شود که کودک شخصیتی متعهد و علاقه‌مند به راهنمایی‌ها و قوانین خداوند بیابد، از مسیر هدایت فطری، اخلاقی و الهی، منحرف نگردد و به رفتارهای نابهنجار جنسی روی نیاورد و نسبت به آنها حیا نماید و حساسیت نشان دهد. به دلیل این پیامدهای مطلوب است که در روایات فراوانی، پیامبر (ص) سفارش کرده‌اند که والدین از شش‌سالگی باید اعمال دینی را به کودکان آموزش دهند و آنها را به نماز خواندن تشویق کنند (فقیهی، ۱۳۸۷: ۲۰۱).

همچنین حضور مذهبی این قابلیت و توان را دارد که بر چگونگی ارزیابی نوجوانان از هرزه‌نگاری تأثیر داشته باشد و می‌تواند نوجوانان را به ادراکی مجهز کند که استفاده از پورنوگرافی را ناپسند بشمارند. بنابراین، دین به‌عنوان یک عامل قدرتمند در تضعیف مصرف پورنوگرافی در نوجوانان گرفتار، است (راسموس و بیرمن، ۲۰۱۶: ۱۹۳).

انجام عبادت‌های ویژه، مانند خواندن اذکار و دعاهای ویژه، روزه گرفتن، نماز خواندن، حضور در جلسات دعا، نیایش و توسل و تذکر همچنین حضور در مکان‌های مذهبی، بویژه حرم ائمه اطهار برای دور شدن از هرزه‌نگاری، تأثیر فراوانی دارد.

۱ - چهل حدیث: ۱۴

۲ - الحدیث: ۲۷۷

۳ - شرح ابن ابی‌الحدید، ج ۱۹، باب ۴۵: ۲۱۹

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ^۱؛ و نماز را برپا دار که نماز از کار زشت و ناپسند باز می‌دارد.

در صورتی که، نماز با خضوع و حضور قلب همراه باشد، در انسان قدرتی به وجود می‌آورد که سراغ هرزه‌نگاری نرود و در صورت مواجهه با محتویات هرزه، خود را کنترل کند و اصلاً به آن توجهی نداشته باشد.

حضرت علی (ع) می‌فرماید: «الدعاء تُرْسُ الْمُؤْمِنِ^۲» دعا سپر مؤمن از بلا یا و انحرافات است. إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ^۳: پرهیزگاران هنگامی که گرفتار وسوسه‌های شیطان شوند، به یاد (خدا و پاداش و کیفر او) می‌افتند؛ و (در پرتو یاد او، راه حق را می‌بینند و) ناگهان بینا می‌شوند.

یادآوری برخی امور مانند یاد خدا، یاد نعمت‌های الهی، یاد مرگ و یاد معاد، زمینه‌ساز مهار شهوت و کنترل غریزه جنسی را فراهم می‌سازد (شریفی، ۱۳۹۱: ۱۵۶). در منابع اسلامی، یاد خدا از جمله مهم‌ترین اموری است که پیشگیری از انحرافات جنسی را به دنبال دارد. امام صادق (ع) می‌فرماید: کندن ریشه‌های شهوات به وسیله تداوم یاد خدا و ملزم بودن به اطاعت او میسر خواهد شد.^۴

دعا برای حفظ پاکدامنی: امام صادق (ع) نیز مهار چشم و حفظ پاکدامنی را این گونه از خدا درخواست کردند: اللَّهُمَّ ... وَ تَرَزُّقِي أَنْ أَعْصَى بَصْرِي وَأَنْ أَحْفَظَ فَرْجِي^۵؛ پروردگارا... و فروبستن چشم (از محرمت) و پاکدامنی را روزیم فرما.

صفایی مقدم (۱۳۸۸: ۲۵۹) آثاری را برای عبادت برشمرده است:

الف) تسلط بر غرایز و امیال و مالک نفس شدن؛

ب) تسلط بر اندیشه و قوه خیال؛

ج) تسلط بر اجزای بدن؛

۱ - سوره عنکبوت، آیه ۴۵

۲ - کلینی، اصول کافی، تهران، چاپ مکتبه الصدوق، ج ۴: ۲۱۴

۳ - سوره اعراف، آیه ۲۰۱

۴ - بحار الانوار، ج ۷۰: ۳۹۶

۵ - الکافی، ج ۴: ۷۴

(د) تسلط بر جهان.

گناه، هنگام «غفلت» از انسان سر می‌زند، یعنی زمانی که انسان از خداوند و حضور و اشراف او، در جهل و بی‌خبری و غفلت به سر می‌برد. عبادت، تبدیل این غفلت به آگاهی است. بدین صورت که انسان هنگام عبادت، در حالت آگاهی از خداوند و حاضر و ناظر دیدن او بوده و خود را در حضور او می‌داند. علاوه بر اینکه انسان در هنگام عبادت، این حضور را ادراک می‌کند، خود وسیله‌ای برای تذکر و یادآوری به فرد است. از آثار مهم عبادت، یادآوری و تذکر است (صفایی مقدم، ۱۳۸۸: ۲۶۰).

راهکارهای مربوط به حوزه تقوای پرهیز

۱ - غنی‌سازی اوقات فراغت

اوقات فراغت اگر به‌درستی سازماندهی نشود، می‌تواند به‌عنوان یکی از جدی‌ترین تهدیدات برای سلامت اخلاقی و روانی جامعه به‌شمار آید. شاید بتوان گفت یکی از مهم‌ترین علل انحرافات و بزهکاری‌ها و کجروی‌های اجتماعی، بی‌برنامگی فردی و اجتماعی در حوزه اوقات فراغت است. این یک حقیقت است که اگر مسئولان فرهنگی و مدیران فکری جامعه با توجه به سبک زندگی اسلامی و ارزش‌های ملی، اوقات فراغت قشرهای مختلف جامعه را مدیریت نکنند، خسارت‌های جبران‌ناپذیری در حوزه فرهنگ و اخلاق به‌بار می‌آید. اگر برای اوقات فراغت مردم برنامه‌ریزی نکنیم و جهت‌دهی مناسبی برای آن نداشته باشیم، دیگران این کار را خواهند کرد. کوتاهی در این عرصه به‌منزله در اختیار قراردادن زمینی بکر و آماده به دشمنان فرهنگی جامعه خواهد بود. آنان براساس ارزش‌های خود سعی خواهند کرد اوقات فراغت جوانان ما را به سمت وسوی موردنظرشان سوق دهند (شریفی، ۱۳۹۱: ۷۷).

امام علی(ع) می‌فرماید: مَعَ الْفَرَاغِ تَكُونُ الصَّبْوَةُ! همراه با فراغت، تمایل به خواسته‌های

شیطانی حاصل می‌شود.

امام سجاد(ع) در صحیفه سجاده در دعا در طلب حسن عاقبت (دعای ۱۱) می‌فرماید: خداوندا، اگر برای ما فراغتی از کار مقلد فرموده‌ای، فراغتی توأم با سلامت که هیچ‌وبالی به‌دنبال آن وجود نداشته باشد و ملال و اندوهی به ما نرسد، قرار ده. تا فرشتگان ثبت‌کننده گناهان با

کارنامه‌ای تهی از بدی‌های ما باز گردند و فرشتگان نویسندهٔ حسنات و نیکی‌ها به جهت حسناتی که از ما ثبت کرده‌اند، شادمان مراجعت کنند (اسلامی، ۱۳۸۵: ۷۶).

نگاهی گذرا به پژوهش‌هایی که درباره جوانان با تأکید بر شیوه گذران اوقات فراغت صورت گرفته است، نشان می‌دهد ناآگاهی و همچنین برنامه‌ریزی غلط و اجرای نادرست سیاست‌های فرهنگی - اجتماعی، از عوامل اثرگذار بر تفریحات انحرافی جوانان و نوجوانان بوده است. همچنین بررسی‌های صورت گرفته درباره علل آسیب‌های اجتماعی میان جوانان نشان می‌دهد بیکاری و نداشتن برنامه برای چگونگی گذران اوقات فراغت و نیز نداشتن تحرک و فعالیت‌های سالم و مورد علاقه جوانان، تأثیر بسزایی در کجروی و انحراف آنان دارد (فاضل قانع، ۱۳۹۲: ۱۳۸).

آنچه اسلام از ما می‌خواهد این است که فعالانه با اوقات فراغت خود برخورد کنیم و با مدیریت صحیح و برنامه‌ریزی همه‌جانبه بهترین بهره‌ها را از اوقات فراغت خود ببریم. توشهٔ جسمی و روحی لازم را برای زمان‌های فعالیت و کار باید از همین اوقات فراغت فراهم کرد (شریفی، ۱۳۹۱: ۸۴).

برخی فعالیت‌هایی که برای پرکردن اوقات فراغت در اسلام مورد تأکید قرار گرفته است:

۱ - ورزش

در روایتی از پیامبر اکرم (ص) نقل شده است که می‌فرماید: حق فرزند بر پدر آن است که نگارش، شناگری و تیراندازی به او بیاموزد؛^۱ همچنین در حدیث دیگری، شناگری را بهترین سرگرمی مؤمن می‌داند: خَيْرٌ لَهُوَ الْمُؤْمِنِ السَّابِحَةُ^۲؛ شنا کردن بهترین سرگرمی و تفریح مؤمن است.

۲ - مسافرت و گردشگری

أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ
وَلَكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ^۳: آیا آنان در زمین سیر نکردند، تا دل‌هایی داشته باشند که (حقیقت را) با آن درک کنند؛ یا گوش‌هایی که با آن (ندای حق را) بشنوند؟! زیرا (بسیار می‌شود که) چشم‌های ظاهر نابینا نمی‌شود، بلکه دل‌هایی که در سینه‌هاست، کور می‌شود.

۱ - نهج الفصاحة (مجموعه کلمات قصار پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم))، ابوالقاسم پاینده: ۴۴۷؛ شماره ۱۳۹۴.

۲ - میزان الحکمه، حدیث ۱۸۰۶۹

۳ - سوره حج، آیه ۴۶

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ^۱: بگو: «در زمین سیر کنید و ببینید سرانجام مجرمان چگونه بود!»

برخی آیات دیگر مؤکد بر این موضوع، عبارت است از: سوره آل عمران، آیه ۱۳۷؛ سوره انعام، آیه ۱۱؛ سوره ابراهیم، آیه ۳۶ و سوره روم، آیه ۴۲؛ سوره عنکبوت، آیه ۲۰؛ سوره روم، آیه ۹؛ سوره یوسف، آیه ۱۰۹؛ سوره فاطر، آیه ۴۴؛ سوره مؤمن، آیات ۲۱ - ۲۲ و آیه ۸۲ و سوره محمد، آیه ۱۰.

۳ - صلۀ ارحام

یکی دیگر از بهترین و ارزشمندترین راه‌های گذران اوقات فراغت، دیدوبازید از اقوام و خویشاوندان و دیدار دوستان است. امام باقر(ع) می‌فرماید: ارتباط با خویشاوندان، موجب پاکی اعمال، رشد اموال، دفع بلاها، حسابرسی آسان و طول عمر می‌شود.^۲

امام جعفر صادق(ع) می‌فرماید: ارتباط با خویشاوندان، اخلاقی نیکو، دست‌ودلی باز، جانی پاکیزه، رزقی فراوان و عمری طولانی را به‌ارمغان می‌آورد.^۳

۲ - فراهم آوردن زمینه ازدواج

اسلام با تأکید بر الگوی ازدواج و نهی از شهوت‌رانی و فساد جنسی، ارضای غریزه جنسی را در محدوده‌ای معتدل، توصیه کرده است. در آموزه‌های اسلام، همان‌گونه که الگوی ازدواج و تشکیل خانواده بسیار توصیه شده و امری مقدس به‌شمار آمده، درمقابل آن، رویگردانی از ازدواج و باقی‌ماندن در مجرد نیز، پلید شمرده و به‌شدت نکوهش شده است. براین‌اساس، پیامبر گرامی اسلام، در مقام بزرگ‌ترین الگوی رفتاری موردنظر اسلام، ازدواج را سنت و شیوه خود دانسته و ارتباط و وابستگی ایمانی خود را با کسانی که از این سنت پیروی نمی‌کنند، رد کرده است. ازسوی دیگر و با وجود تأکید بسیار اسلام بر ازدواج، از آزادی جنسی و ارضای افراطی غریزه جنسی، نهی کرده و درباره پیامدهای آن هشدار داده است (فاضل قانع، ۱۳۹۲: ۱۲۸).

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ

۱ - سوره نمل، آیه ۶۹

۲ - الکافی، ج ۲: ۱۵۰

۳ - الکافی، ج ۲، ص ۱۵۱

لَا يَأْتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ^۱: و از نشانه‌های او اینکه از [نوع] خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدانها آرام گیرید و میانتان دوستی و رحمت نهاد؛ آری در این [نعمت] برای مردمی که می‌اندیشند، قطعاً نشانه‌هایی است.

رسول خدا(ص) می‌فرماید: ای جوانان، هر که قدرت بر ازدواج دارد، ازدواج کند که چشم را باحیا و دامن را پاک نگه می‌دارد؛ و هر کس قدرت ندارد، بسیار روزه بگیرد که از نیروی جنسی می‌کاهد.^۲

امام سجاده(ع) می‌فرماید: «آفرین به کسی که خرج می‌دهد و ستر عورت می‌کند»^۳. سخن امام سجاده(ع) اشاره به این می‌کند که ازدواج و تشکیل خانواده هر چند هزینه‌هایی را همراه دارد ولی باعث می‌شود که انسان ایمان خود را حفظ کرده، عقیف و پاکدامن بماند.

امام صادق(ع) در این زمینه روایتی را از پیامبر(ص) نقل می‌کند که اگر ازدواج تحقق پیدا نکند و میان مردم گرایش به ازدواج کم شود، موجبات فساد و تباهی و فتنه فراهم می‌آید.^۴ مطابق با عقاید اسلامی، ازدواج، مکمل تکالیف دینی است. مردان و زنان برای حفظ پاکدامنی و عفتشان و نیز برای جلوگیری از درغلتیدن در انحراف‌های جنسی، به ازدواج تشویق می‌شوند (دویری، ترجمه براتی و صادقی ۱۳۸۹: ۱۸۱).

۳ - کنترل در دوستی‌ها و معاشرت

کودکان از هفت سالگی تحت تأثیر همسالان و دوستان خود واقع می‌شوند و این تأثیرپذیری در سنین نوجوانی و جوانی به بالاترین درجه خود می‌رسد، تا حدی که گاهی تأثیرپذیری از دوستان بیش از تأثیر خانواده است. لذا والدین، باید از ابتدا دقت کنند که کودک آنها در محیط و با افرادی نباشد که زمینه انحراف او را فراهم سازند. والدینی که به کودک خود اجازه می‌دهند از صبح تا شب، در کوچه با بچه‌ها بازی کند و انواع اطلاعات جنسی و فحش‌های مستهجن، رد و بدل کنند، در نوجوانی قادر به کنترل او نخواهند بود. همچنین کودکانی که در مدرسه، با افرادی بی‌بندوبار هم‌کلاس هستند، در معرض انواع رفتارها قرار می‌گیرند. بسیار مشاهده شده که اولین

۱ - سوره روم، آیه ۲۱

۲ - مکارم‌الاخلاق، حسن بن فضل طبرسی، ترجمه سیدابراهیم میرباقری، ج ۱: ۳۷۵.

۳ - زندگی‌نامه امام زین‌العابدین، عمادزاده، نشر محمد: ۳۰۷

۴ - حر عاملی، ۱۴۰۹ق: کتاب النکاح، باب ۲۸

صحبت‌های مقدماتی برای تماس‌های جنسی بین هم‌جنسان، در مدارس بوده است (فقیهی، ۱۳۸۷: ۳۶۵).

در برخی از روایات، یکی از راه‌های شناخت دین و مذهب افراد، شناخت دوستان آنان دانسته شده است.^۱ به قول سعدی: «تو اول بگو با کیان زیستی / که تا من بگویم که تو کیستی». امام علی (ع): «صاحبِ سوءِ قطعهُ من النار»^۲: همنشین بد، پاره‌ای از آتش است. لِكُلِّ شَيْءٍ آفَةٌ وَ آفَةُ الْخَيْرِ قَرِينُ السُّوءِ^۳: برای هر چیزی آفتی است و آفت نیکی، همنشین بد است و نیز می‌فرمایند: با انسان‌های بدخواه معاشرت نکن؛ چراکه طبع تو، ناآگاهانه از طبع او می‌دزد.^۴

پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) به ابوذر غفاری فرمودند: ای ابوذر، همنشین صالح، بهتر از تنهایی و انزواست و تنهایی بهتر از همنشین ناصالح است.^۵ قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «وَيَوْمَ يَعْزُزُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا * يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا * لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَدُولًا». و (به‌خاطر آور) روزی را که ستمکار دست خود را (از شدت حسرت) به دندان می‌گردد و می‌گوید: «ای کاش با رسول (خدا) راهی برگزیده بودم! ای وای بر من، کاش فلان (شخص گمراه) را دوست خود انتخاب نکرده بودم! او مرا از یادآوری (حق) گمراه ساخت بعد از آنکه (یاد حق) به سراغ من آمده بود.» و شیطان همیشه خوارکننده انسان بوده است.

نتیجه‌گیری

ما در عصری زندگی می‌کنیم که به‌راحتی می‌توان از طریق اینترنت به هر نوع اطلاعاتی دسترسی پیدا کرد. اینترنت، پیامدهای خوب و بد فراوان دارد. یکی از تأثیرات خطرناک اینترنت، هرزه‌نگاری است. چالشی که اکثر کشورهای دنیا با آن مواجهند. هرزه‌نگاری با تحریک نیاز

۱ - پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم): المرء علی دین خلیله فلیتظّر احکم من ینخالل (بحارالانوار، ج ۷۴: ۱۹۲).

۲ - غررالحکم و دررالکلم، ج ۱، فصل ۴۴: ۴۱۳، حدیث ۱۴

۳ - عیونالحکم و المواعظ: ۱۸۱، شماره ۳۶۹۷

۴ - شرح نهج‌البلاغه، ابن‌ابی‌الحدید، ج ۲۰، کلمه ۱۴۷: ۲۷۲

۵ - بحارالانوار، ج ۷۴: ۸۴

۶ - سوره فرقان، آیات ۲۹ - ۲۷

جنسی، پاسخگویی نادرست به آن و تأثیرات جسمی و روانی فراوانی که دارد، انسان را به ورطه سقوط می‌کشاند. دین مبین اسلام که برای تکامل و رشد بشریت آمده است، غرایز جسمانی انسان را انکار نکرده و خواهان سرکوب آن نیست، اما با آزادی بی‌قیدوبند آن نیز موافقت نمی‌کند؛ بلکه جهت و بستر ارضای غرایز را به‌صورتی کنترل‌شده و روش‌مند تعیین می‌کند، آن‌گونه که هم‌زمان با کنترل عواطف و امیال، بتوان قوای عقلانی خود را نیز تقویت کرد. بنابراین، با استفاده از آیات و روایات مربوط به تربیت جنسی در اسلام می‌توان راهکارهایی برای پیشگیری از این پدیده قبیح، پیدا کرد.

آنچه که به‌عنوان روش‌های پیشگیری از هرزه‌نگاری در این پژوهش مطرح شده است، به‌روشنی نشان می‌دهد که اسلام به نقش نگاه به نامحرم و تصاویر مستهجن در استفاده نادرست از نیاز جنسی، توجه خاصی داشته است و از همان ابتدای ظهور اسلام، آیاتی در مورد چگونگی برخورد با این نیاز فطری بشر بر پیامبر نازل شده است. اسلام سعی کرده است با آگاه‌سازی انسان از نیاز جنسی خود و تسلط و کنترل آن و عبرت‌آموزی از کسانی که نتوانستند به این نیاز خود از طریق سالم و درست آن پاسخ دهند، به یاری انسان بیاید. دقت کافی در روش‌های مطرح‌شده در این پژوهش نشان می‌دهد که در نظام تربیت جنسی اسلام، هرزه‌نگاری عملی زشت و قبیح است و انسان را به نابودی می‌کشاند. پس با کنترل نگاه و پرهیز از نگاه کردن به تصاویر مستهجن و هرزه و بهره‌گیری درست از روش‌های نظام تربیت جنسی اسلام، می‌توان در جلوگیری از پدیده نوظهور هرزه‌نگاری، گام برداشت.

امروزه نوجوانان در سطح دنیا با شیوع وسایل برانگیزنده جنسی مواجه هستند. تلویزیون، ویدئو، ماهواره و... وسایلی هستند که فرایند دستیابی به اطلاعات جنسی و غیرجنسی را تسهیل نموده‌اند. در این میان، نقش مدرسه و به‌طور کلی نظام آموزشی، بسیار حساس و مهم است. امروزه در بیشتر نظام‌های تربیتی، کم‌وبیش برنامه‌های آموزش جنسی وجود دارد. محتوای این برنامه‌ها، بین نظام‌ها و حتی در داخل یک نظام آموزشی با هم متفاوت است. کشورهایی مثل سوئد، نروژ، امریکا و آلمان از اولین کشورهایی هستند که به این مقوله پرداخته‌اند. این کشورها در زمینه تربیت جنسی از طریق کتب درسی، سابقه طولانی هشتادساله دارند (فرمی‌هنی فراهانی، ۱۳۸۳: ۱۶). برخی از راهکارهای پیشگیری از هرزه‌نگاری را می‌توان در قالب موضوعات درسی و یا کلاس‌های فوق‌برنامه به دانش‌آموزان ارائه داد و آنها را نسبت به خطرات هرزه‌نگاری، آگاه کرد. نظام تربیتی

کشور ما هم نباید از سایر کشورها عقب بماند. برای نمونه در هفته بهداشت روان می‌توان نحوه آموزش و اجرای برنامه‌های مرتبط با این نوع پدیده را به معلمان آموزش داد و از آنها خواست که برای دانش‌آموزان خود جلسه پرسش و پاسخ برگزار کنند و همچنین کتاب‌های مفید در این زمینه را به آنها معرفی کنند. چه بسا معلمانی که هنگام اجرا و آموزش همین برنامه‌ها متوجه درگیری برخی دانش‌آموزان با این پدیده می‌شوند و برای کمک به آنها برنامه‌هایی ارائه می‌دهند.

همچنین برای مقابله با پدیده هرزه‌نگاری رابطه و ارتباط گرم پدر و مادر با فرزند، عامل مهمی است. علاوه بر این، صحبت کردن والدین با فرزندان در مورد مسائل جنسی، آموزش مسائل جنسی در خانه یا مدرسه و مشارکت والدین با فرزندان در استفاده از اینترنت جزء عوامل سازنده هستند (گرین فیلد^۱، ۲۰۰۴: ۷۴۳). ارتباط گرم و صمیمی بین پدر و مادر با فرزند و همچنین مواردی که در پژوهش گرین فیلد به آن اشاره شده است، باعث می‌شود تا در صورتی که فردی دچار هرزه‌نگاری شد، والدین او خیلی زود متوجه شوند و برای کمک به او دست به کار شوند.

برخی از والدین از اینکه فرزندشان درگیر محتوای هرزه‌نگارانه هستند، اطلاع دارند اما نمی‌دانند برای رهایی فرزندشان باید چه کارهایی انجام دهند و یا با روش‌های غلط و نصیحت‌های مکرر بیشتر فرزند خود را به این مسیر سوق می‌دهند. آگاه‌سازی والدین و ارائه راهکاری درست به آنها برای زمانی که فرزندشان دچار چنین مشکلی شده، بسیار مهم است. همچنین خود والدین می‌توانند از طریق مطالعه و یا صحبت با مشاور، اطلاعات درستی برای کمک به فرزند خود کسب کنند.

نقش رسانه در کاهش افرادی که با محتواهای مستهجن و انحرافی سروکار دارند هم، بسیار مهم است. رسانه از طریق برنامه‌هایی با آموزش و هشدار خطرات و بیماری‌های جنسی تأثیرات روابط نامشروع در سلامت افراد و احتمال ابتلای آنها به برخی بیماری‌ها و در نتیجه کاهش اعتیاد افراد به هرزه‌نگاری، تأثیر داشته باشد.

هرزه‌نگاری، این پدیده شوم و خطرناک از جمله مواردی است که باعنایت به آموزه‌های اسلامی و یاری دولتمردان، خانواده‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مربوطه، صداوسیما و رسانه‌ها و از همه مهم‌تر نظام تعلیم و تربیت می‌توان با آن مقابله کرد و جامعه را از چنین پدیده مخربی، نجات داد.

منابع

- اسلامی، حسین (۱۳۸۵). *صحیفه کامله سجادیه*. ترجمه عباس عزیزی. قم: انتشارات صلاه.
- باقری، خسرو (۱۳۸۸). *نگاهی دوباره به تربیت اسلامی*. ج دوم. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان.
- باقری، خسرو (۱۳۹۱). *نگاهی دوباره به تربیت اسلامی*. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه).
- باقری، خسرو؛ سجادیه، نرگس؛ توسلی، طیبه (۱۳۸۹). *رویکردها و روش‌های پژوهش در فلسفه تعلیم و تربیت*. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- بن‌شاپ، البرت (۱۳۸۴). *پورنوگرافی در فضای مجازی*. علوم سیاسی (سیاحت غرب). ش ۲۶: ۴۱ - ۴۵.
- پورخاتون، اعظم (۱۳۹۱). *آسیب‌شناسی روانی - اجتماعی پورنوگرافی در اینترنت*. نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید. تهران: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
- ثابت، حافظ (۱۳۷۹). *درآمدی بر تربیت جنسی در نهج البلاغه*. از سری مقالات برگزیده در همایش تربیت در سیره و کلام امام علی(ع)، کتاب چهارم از کتب تربیت اسلامی.
- دویری، مروان ادیب (۱۳۸۹). *روان‌درمانی و مشاوره با مسلمانان*. ترجمه فرید براتی و افسانه صادقی. تهران: انتشارات رشد.
- ریبعی، علی؛ رضایا، آوات (۱۳۹۱). *آسیب‌شناسی اینترنت و بحران اخلاقی در جوامع معاصر*. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. س هفتم. ش ۴: ۶۳ - ۷۰.
- رهنما، اکبر؛ علین، حمید؛ محمدی، حسین (۱۳۸۶). *بررسی و تبیین مبانی، اصول و روش‌های تربیت جنسی باتأکید بر دیدگاه اسلام*. دوماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار دانشگاه شاهد. س ۱۴. دوره جدید. ش ۲۴: ۹۷ - ۱۱۰.
- شریعتمداری، علی (۱۳۹۳). *تعلیم و تربیت اسلامی*. چ بیست و پنجم. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- شریفی، احمدحسین (۱۳۹۱). *اخلاق و سبک زندگی*. قم: دفتر نشر معارف.
- صفایی مقدم، مسعود (۱۳۸۸). *مبانی تربیت از نگاه امام سجاد(ع)*. چ دوم. اهواز: نشر رسش.
- فاضل‌قانع، حمید (۱۳۹۲). *سبک زندگی براساس آموزه‌های اسلامی (با رویکرد رسانه‌ای)*. قم: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی.
- فرمیهنی فراهانی، محسن (۱۳۸۵). *درآمدی بر تربیت جنسی در متون دینی اسلام*. فصلنامه پژوهش‌های تربیت اسلامی. ش ۳: ۱۴۱ - ۱۷۸.
- فرمیهنی فراهانی، محسن (۱۳۸۳). *بررسی محتوای مناسب برای تربیت جنسی در مدارس از دیدگاه والدین، معلمان و دانش‌آموزان*. پژوهش‌های تربیت اسلامی (ویژه تربیت جنسی). ش ۸: ۱۱ - ۵۸.
- فقیهی، علی‌نقی (۱۳۸۷). *تربیت جنسی: مبانی، اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث*. قم: مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث.

- لاسر، مارک (۱۳۸۲). هرزه‌نگاری در اینترنت. سیاحت غرب. ش ۹: ۲۴ - ۳۴.
- مدن، یوسف (۱۴۱۶ ه ق). تربیت جنسی در اسلام. ترجمه بهروز رفیعی (۱۳۸۳). فصلنامه تربیت اسلامی. ش ۸: ۱۸۳ - ۲۱۸.
- ملک‌احمدی، حکیمه؛ قاسمی، وحید (۱۳۹۲). زنان و آسیب‌شناسی استفاده از محصولات هرزه‌نگاری. فصلنامه علمی - ترویجی اخلاق. س سوم. ش ۱۱: ۲۰۹ - ۲۲۸.
- مولایی، محمدمهدی (۱۳۸۹). چگونه اینترنت دنیای هرزه‌نگاری را متحول کرد؟ سپیده دانایی. س ۴، ش ۳۶: ۳۳ - ۳۴.
- میرزاحانی، حسین (۱۳۶۹). مبانی فقهی روانی موسیقی: از شیخ اعظم انصاری و محمدتقی جعفری. قم: دفتر تبلیغات اسلامی.
- نجفی علمی، محمود (۱۳۸۹). فناوری اطلاعات و تأثیر آن بر بلوغ زودرس. نشریه پیوند. ش ۳۶۶ - ۳۶۷: ۴۴ - ۴۷.
- نگهی، مرجان (۱۳۹۱). مقابله با هرزه‌نگاری کودکان: بررسی تطبیقی اسناد بین‌المللی و قوانین کیفری ایران. پژوهشنامه حقوق کیفری. س سوم، ش ۲: ۱۳۵ - ۱۵۹.

- Bourke, M. L. & Hernandez, A. E. (2009). The Butner study Redux: A Report of the Incidence of Hands-on Child Victimization by Child Pornography Offenders, *Journal of Family Violence* 24, p 183- 191
- Greenfield, P. M. (2004). Inadvertent exposure to pornography on the Internet: implications for peer to peer file sharing networks for child development and families. *Applied Developmental Psychology*, 25, 741 - 750.
- Lo, V., & Wei, R. (2005). Exposure to internet pornography and Taiwanese adolescents sexual attitudes and behavior. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 49(2), 221 - 237.
- Mitchell, K. J. & Wolak, J. & Finkelhor, D. (2007). Trends in Youth Reports of Sexual Solicitations, Harassment and Unwanted Exposure to Pornography on the Internet. *Journal of Adolescent Health* 40,P 116-126
- Rasmussen, k. & Bierman, A. (2016). How does religious attendance shape trajectories of pornography use across adolescence? . *Journal of Adolescence* 49 , P191-203
- Svedin, C. G. & Akerman, I. & Priebe, G. (2011). Frequent users of pornography. A population based epidemiological study of Swedish male adolescents. *Journal of Adolescence* 34, 779 - 788.
- Twohig, M. P. & Crosby, J. M. (2010). Acceptance and Commitment Therapy as a Treatment for Problematic Internet Pornography Viewing. *Behavior Therapy*, 41, 295 - 285.

